

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3296/2019. (XI. 18.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Pokol Béla* és *dr. Schanda Balázs* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Salgótarjáni Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 1.Kpk.50.072/2017/8. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján – a Salgótarjáni Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 1.Kpk.50.072/2017/8. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.
- [2] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben megállapított tényállás szerint az indítványozó 2017. március 13-án jelent meg az Bányászati és Helyi Közigazgatási és Munkaügyi Hivatal Jogai, Szervezési és Hatósági Osztály Anyakönyvvezetője előtt tájékozódás céljából arra vonatkozóan, hogy édesapja születésének az elektronikus anyakönyvbe történő rögzítése során keletkezett-e feljegyzés vagy határozat. Az anyakönyvvezető anyakönyvi hatósági bizonyítványt állított ki a születési anyakönyv adatairól, amelyben – többek között – egy egytagú családi név, illetve egy ragadványnév volt feltüntetve. Ezt követően az indítványozó fellebbezést nyújtott be az anyakönyvvezető anyakönyvi bejegyzése ellen, melyben – az elsőfokú döntés szerint – az sérelmezte, hogy az édesapja születési nevének a rögzítése során a ragadványnevet nem jegyezték be a családi név második tagjaként.
- [3] A hatóság a 2017. április 10. napján kelt, 1819-3/2017. számú határozatával az indítványozó kérelmét az édesapjára vonatkozó ragadványnév bejegyzési kérelemként értékelte, és azt mint nem jogosulttól származót elutasította. Döntését az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény (a továbbiakban: At.) 43. § (1) és (2) bekezdésére, 44. § (1) bekezdésére, 55. § (1) és (5) bekezdésére, 55/A. § (1) bekezdésére, továbbá a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 71–73. §-ra, illetőleg 78. §-ban foglaltakra alapította.
- [4] Az elsőfokú hatóság döntésének indokolásában kifejtette, hogy az anyakönyvi nyilvántartásba tett bejegyzést határozatnak kell tekinteni, így arról külön feljegyzést vagy határozatot nem kell hozni. A hatósági nyilvántartásba történő, hivatalbóli, mérlegelés nélküli bejegyzésre a Ket. határozatra vonatkozó rendelkezéseit (71–73. §, 78. §) nem kell alkalmazni, és a döntés a nyilvántartásba való bejegyzés napján jogerőre emelkedik. Az anyakönyvi eljárásban az ügyfelet az eljárás megindításáról nem kell külön értesíteni.
- [5] Megállapította, hogy az At. 55. §-a szerint a korábban az anyakönyvbe bejegyzett – az ugyanazon családbeliek vagy azonos családnevűek megkülönböztetésére használt – jelzők, a nem sértő melléknevek és a helyi viszonyok által esetleg indokolt egyéb megjelölések nem jegyezhetők be. Az At. 55/A. § (1) bekezdése azonban lehetővé teszi a korábban bejegyzett ragadványnév viselését, ha az érintett nyilatkozik erre irányuló szándékáról. Végül rögzítette, hogy a jogszabályi rendelkezéseket figyelembe véve a kérelmet az érintettnek személyesen

kell előterjeszteni, ezért az indítványozónak nem áll módjában az elhunyt édesapja születési bejegyzésére vonatkozóan kérelmet előterjeszteni. Erre tekintettel a beadványát elutasította.

- [6] A fenti határozat ellen az indítványozó ismételt fellebbezést nyújtott be, melyben saját neve tekintetében kérte annak megállapítását, hogy családi nevének viselésére jogosult, valamint édesapja nevének kijavítása tekintetében kérte a bejegyzés mint döntés megsemmisítését, illetve az anyakönyvvezető határozatának megváltoztatását és a kérelmének megfelelő döntés meghozatalát.
- [7] Az indítványozó fellebbezése alapján az ügyben másodfokon eljáró Nógrád Megyei Kormányhivatal a NO/HAT/399-3/2017. számú, 2017. május 26. napján kelt határozatával a fellebbezést elutasította és az elsőfokú döntést helybenhagyta.
- [8] Határozatának indokolásában rögzítette, hogy az anyakönyvvezető a 32/2014. (V. 19.) KIM rendelet (a továbbiakban: KIMr.) 19. § (3) bekezdésében leírtaknak megfelelően, miszerint a téves vagy jogsértő bejegyzésből fakadó eltéréseket adatmódosítással vagy adattörléssel meg kell szüntetni, rögzítette az elektronikus anyakönyvben a születési bejegyzést. Az édesapa papír alapú anyakönyvben bejegyzett nevének egyik elemét ragadványnévnek tekintette és azt az At. 55. § (1) bekezdése alapján figyelmen kívül hagyta.
- [9] Megállapította, hogy az elsőfokú hatóság a döntését nem megfelelő formátumban – végzés formájában és a feljogosító jogszabályhely pontos megjelölésével – hozta meg, tartalmában azonban a döntés helyesen állapítja meg, hogy az édesapa anyakönyvi bejegyzésének megváltoztatására vonatkozó kérelem benyújtására az indítványozó nem jogosult.
- [10] Kifejtette, hogy a hatályos jogszabályok alapján minden embert az a név illet meg, ami a születési anyakönyvi bejegyzésben szerepel. A másodfokú hatóság rendelkezésére álló papíralapú „anyakönyvi fénymásolat” alapján megállapította, hogy az elektronikus anyakönyvbe be nem jegyzett névelem ragadványnév, melyet a bejelentő (az elhunyt édesapja) aláírása sem tartalmaz, ezért azt az anyakönyvvezető a hatályos jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően hagyta figyelmen kívül.
- [11] A másodfokú hatóság megállapította, hogy nincs jogi lehetőség az édesapa elektronikus anyakönyvi bejegyzésének megsemmisítésére, illetve a családi név korrekció az elhunyt esetében nem lehetséges. Az utóbbira nincs jogszabályi lehetőség sem hivatalból, sem az elhunyt azonos családi nevet viselő hozzátartozójának kérelmére.
- [12] 2. Az indítványozó ezt követően terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet a Salgótarjáni Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz, amely 1.Kpk.50.072/2017/8. sorszámu végzésével azt elutasította.
- [13] Az indítványozó – a végzés indokolása szerint – kérelme jogalapjaként a Ket. 1. § (1) és (3) bekezdésében, 5. § (1) és (2) bekezdésében foglaltak sérelmét is megjelölte, hangsúlyozva, hogy az anyakönyvvezető és a másodfokú hatóság nem vette figyelembe, hogy egy több generációs család életébe avatkozik be igen súlyos mértékben. Hivatkozott arra is, hogy a hatóság eljárása sérti az indítványozó elhunyt édesapjának emlékét, illetve az indítványozó és családja kegyeleti jogát. E körben hivatkozott az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz való jogra, az Alkotmánybíróság vonatkozó gyakorlatára, az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) vonatkozó szakaszaira.
- [14] A bíróság szerint a perben eldöntendő kérdés az volt, hogy „lényegében jogszerűen került-e a kérelmező kérelme a Ket. 30. § f) pontja alapján elutasításra”. Ennek megfelelően azt vizsgálta, hogy az ügyben eljáró közigazgatási szervek jogszerűen utasították-e el az indítványozó kérelmét mint nyilvánvalóan nem jogosulttól származót. A bíróság indokolása szerint az édesapa anyakönyvi bejegyzésének névre vonatkozó részében történt ugyan változás, de az elhunytat nem tiltották el a név visszamenőleges viselésétől, ezért őt nem érte jogsérelem. Hasonlóképpen nem érte jogsérelem az indítványozót sem, mivel az ő nevét a hatóság nem javította ki, illetve nem változtatta meg. Amennyiben az édesapa nevének a változása kihatna az indítványozó nevének viselésére, díjmentesen családi név korrekciós eljárást kérhet. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmet az érintettnek személyesen kell előterjeszteni. Az indítványozó a néhai édesapa vonatkozásában képviselői jogot nem gyakorolhat, így nem áll módjában az édesapa születési bejegyzésére vonatkozóan kérelmet előterjeszteni, ezért a hatóság az ez irányú kérelmet a Ket. 30. § f) pontja alapján jogszerűen utasította el.
- [15] 3. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában előadta, hogy a Salgótarjáni Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 1.Kpk.50.072/2017/8. számú végzése sérti az Alaptörvény T) cikk (3) bekezdését, a II. cikkében garantált emberi méltósághoz való jogot, a X. cikk (2) bekezdésében foglalt tudomány szabadságát, a XXVIII. cikk (1) bekezdé-

sében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, a XXVIII. cikk (7) bekezdésében deklarált jogorvoslat-hoz való jogot, valamint a XXIV. cikk (1) bekezdését.

- [16] Az indítványozó az Alaptörvény II. cikkével összefüggésben azt kifogásolta, hogy a hatóság megváltoztatta a már több évtizede halott édesapa családi nevét azzal, hogy a kettős családi név második elemét ragadványnévnek minősítette és törölte azt, amit a bíróság jogi szempontból kifogásolhatatlannak ítélt, és ezzel megsértette az édesapa saját névhez való jogát.
- [17] Az indítványozó előadta, hogy az édesapja nevét az elektronikus anyakönyvbe nem a hivatalos okmányokban szereplő, életében használt névnek megfelelően jegyezték be, hanem az 1922. évi anyakönyvi kivonat – álláspontja szerint téves – átírása folytán (a régi írásmód szerint írt nagy kezdőbetűt kis kezdőbetűnek tekintették) a családi név második tagját ragadványnévnek minősítették és törölték, így az édesapa vezetéknévét az elektronikus nyilvántartásban megváltoztatták, és ezzel megfosztották a családi nevétől. Az indítványozó az édesapja nevének a megváltozásáról azon családtagoktól értesült, akiknek a családi nevét az édesapa születési anyakönyvi kivonata alapján „kijavították”.
- [18] Az indítványozó állítása alátámasztására csatolta az 1910-ben született édesapja 1922-ben kiállított születési anyakönyvi kivonatának fénymásolatát, amelyben szerepel a hatóság által ragadványnévnek minősített névelem (első ránézésre kisbetűvel), a saját, 1956-ban kiállított születési anyakönyvi kivonatának fénymásolatát, amelyen a kettős családi név második tagjaként, nagybetűvel szerepel a ragadványnévnek minősített névelem, illetve az édesapja 2017. február 15. napján kiállított elektronikus születési anyakönyvi kivonatának fénymásolatát, amelyben már nem szerepel a kettős családi név második eleme. Ezen túlmenően az indítványozó csatolta a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének állásfoglalását, miszerint a konkrét név esetében a valamikori ragadványnévi elem több mint száz éve szerves része a családnévnek, annak megszilárdult második tagjává vált. Annak alátámasztására, hogy az édesapa családi nevének megváltoztatása érinti a hozzátartozókat is, csatolta a testvére és testvére gyermeke születési anyakönyvi kivonatainak fénymásolatát (a papír alapúban még kettős családi névvel, az elektronikusban már a kettős családi név második tagja nélkül).
- [19] Az indítványozó hivatkozott az Alkotmánybíróság korábbi döntéseire, és ezek alapján kérelmezte, hogy az Alkotmánybíróság „hívja fel az eljáró hatóságok és bíróságok figyelmét, hogy az Alaptörvény II. Cikkéből eredően alkotmányos követelmény, hogy senkit nem lehet önkényesen, akarata ellenére az anyakönyvezett (születési, házassági) nevétől megfosztani”. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése azért sérült az indítvány szerint, mert az indítványozó álláspontjának kifejtésére az ügyében eljáró közigazgatási szervek nem adtak lehetőséget, a bíróság a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete által elkészített állásfoglalástól eltérő döntést hozott. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésének, vagyis a jogorvoslat-hoz való jognak a sérelmét azért állítja, mert „a kettős családi név második tagjának a Hatóság általi önkényes törléséhez semmiféle jogorvoslat nem tartozott”. Az indítványozó szerint az ügyében eljáró közigazgatási szervek és a bíróság az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésébe ütköző módon nem indokolták döntésükben, hogy „mely törvényi rendelkezésre alapították a ragadványnévvel kapcsolatos álláspontjukat”. Ezen túlmenően az indítványozó az At. vonatkozó rendelkezéseivel összefüggésben azt is sérelmezte, hogy a jogszabály nem tartalmazza a „ragadványnév” fogalmát.

II.

- [20] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„T) cikk (3) Jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„X. cikk (2) Tudományos igazság kérdésében az állam nem jogosult dönteni, tudományos kutatások értékelésére kizárólag a tudomány művelői jogosultak.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóság részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

„XXVIII. (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. [...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

[21] 2. Az At.-nek az ügy elbírálásakor hatályos rendelkezései:

„43. § (1) Hatósági eljárásban, igazolásban, igazolványban, nyilvántartásban a magyar állampolgár az anyakönyv szerint őt megillető születési vagy házassági nevet visel.

(2) Az anyakönyvbe azt a születési és házassági nevet kell bejegyezni, amely az érintett személyt a bejegyzés alapjául szolgáló esemény időpontjában megillette.”

„44. § (1) A születési név az a név, amely az érintettet az anyakönyvi bejegyzés alapján megilleti. A magyar állampolgár születési neve családi és utónévből áll.”

„55. § (1) Az anyakönyvbe korábban bejegyzett betűjel, a családi név részét nem képező ragadványnév és egyéb jelzés – az 53. §-ban foglalt kivétellel – nem viselhető, és azt az anyakönyvi kivonat kiállításánál, valamint az anyakönyvi kivonat adattartalmát képező adatokra vonatkozó adattovábbítás során figyelmen kívül kell hagyni. [...]

(5) Az anyakönyvbe korábban bejegyzett ragadványnév akkor viselhető többtagú családi névként, ha az erre irányuló szándékot az érintett az anyakönyvvezetőnél írásban bejelenti. Ebben az esetben is – a kérelmező erre irányuló nyilatkozata alapján választott – legfeljebb két tagú családi név viselhető.”

„55/A. (1) A családi név korrekciója iránti kérelmet bármely anyakönyvvezetőnél vagy bármely hivatásos konzuli tisztviselőnél személyesen lehet előterjeszteni. [...]

(3) Az eljárás lefolytatásához a kérelmezőnek igazolnia kell, hogy a saját vagy felmenőjének születési anyakönyvi bejegyzése a betűjeles, valamint ragadványneves névalakot tartalmazta. Ha a kérelmező nem rendelkezik a szükséges anyakönyvi okirattal, annak beszerzéséről – az ahhoz szükséges adatok közlése esetén – az anyakönyvvezető gondoskodik.”

III.

[22] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján mindenekelőtt megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. § tekintetében részben megfelel az Abtv.-ben foglalt formai és tartalmi követelményeknek.

[23] 1.1. Az indítványozó jogosultnak és érintettnek is tekinthető, mivel az általa indított ügygel összefüggésben, az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül – jogorvoslati lehetőségeinek kimerítését követően – terjesztette elő az indítványát, amelyben megindokolta az Alaptörvény II. cikkében foglalt emberi méltósághoz való jog és a XXIV. cikkében garantált tisztességes hatósági eljáráshoz, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes bírósági tárgyaláshoz való jog és sérelmét.

[24] Az indítványozó hivatkozott az Alaptörvény X. cikk (2) bekezdésében foglalt tudomány szabadságára és a XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslatihoz való jog sérelmére is, de a megjelölt alaptörvényi rendelkezésekkel összefüggésben nem adott elő alkotmányjogilag értékelhető indokolást. Az Alaptörvény T) cikk (3) bekezdésére pedig önmagában nem lehet hivatkozni alkotmányjogi panaszban, mivel az nem foglal magában Alaptörvényben biztosított jogot.

[25] Az indítványozó az At. vonatkozó rendelkezéseivel összefüggésben azt is sérelmezte, hogy a jogszabály nem tartalmazza a „ragadványnév” fogalmát, de az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti indítványt nem terjesztett elő,

és ő maga is utalt arra, hogy nincs jogosultsága jogalkotói mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállása megállapítására irányuló kérelem előterjesztésére.

- [26] 1.2. Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről elsőként lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [27] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az ügy az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz való jog védelmi körét érintő alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vet fel, amely egyúttal felveti a bírói döntés alaptörvény-ellenességét is. A bírói végzés alkotmányossági vizsgálata során meg kell vizsgálni, hogy az elhunytat megilleti-e az emberi méltósághoz való jog védelme az őt életében megillető saját névhez való joggal összefüggésben.
- [28] Az indítványozó hivatkozott az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes hatósági eljárás-hoz, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes bírósági tárgyaláshoz való jog sérelmére is. Az Alkotmánybíróság e tekintetben megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz ebben a részében a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára irányul, amelyre az Alkotmánybíróság nem rendelkezik hatáskörrel {elsőként lásd: 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; ezt követően megerősítette: 3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6]; 3017/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [3]}. Az indítvány erre vonatkozó része ezért nem vizsgálható.
- [29] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Alaptörvény II. cikke vonatkozásában – 2018. november 27-ei ülésén – befogadta.

IV.

- [30] Az alkotmányjogi panasz megalapozott.
- [31] 1. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint alkotmányjogi panasz alapján „a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]}
- [32] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz alapján tehát azt vizsgálta, hogy az eljáró bíróság figyelembe vette-e a konkrét ügynek az Alaptörvény II. cikkében garantált emberi méltósághoz való joggal való kapcsolatát. A bíróságnak ugyanis választ kellett adnia arra a kérdésre, hogy az elhunyt születési nevének az elektronikus anyakönyvbe való átvezetése az emberi méltósághoz való jog védelmi körébe tartozik-e, és ennek megfelelően kell döntenie arról, hogy az indítványozó az édesapja nevére vonatkozó kérelem előterjesztése tekintetében jogosultnak tekinthető-e.
- [33] 2. A fenti kérdés vizsgálata során az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette a névjogra vonatkozó gyakorlatát.
- [34] A névhez való joggal összefüggésben a 27/2015. (VII. 21.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh1.) „az Alkotmánybíróság áttekintette a kérdéskört érintő korábbi gyakorlatát, és a konkrét ügy kapcsán összevetette az alapul szolgáló alaptörvényi, illetve alkotmányi rendelkezéseket, ami alapján megállapította, hogy nincs akadálya a korábbiakban kialakult és idevágó gyakorlat megfelelő alkalmazásának.” (Indokolás [23]) Ez alapján az Abh1. megerősítette az 58/2001. (XII. 7.) AB határozatot (a továbbiakban: Abh.).
- [35] „Átfogóan az Abh. foglalkozott a névhez való joggal, illetve annak részeként a névviseléshez, névváltoztatáshoz való joggal. Az Abh. megállapította, hogy a névhez való jog mint az ember önazonosságának kifejezésére szolgáló megnevezéshez való jog abszolút szerkezetű alapjog, vagyis az állam által nem korlátozható. Ahogy az Abh. fogalmazott: »[a] saját névhez való jog csak a jog teljességével van fogalmi azonosságban, tehát a maga egészében „lényeges tartalom”, s ilyenként nem korlátozható, vagyis elidegeníthetetlen, érinthetetlen jog, amely felett az állam nem rendelkezhet. Minden embernek kell, hogy legyen saját neve és ez a név nem helyettesít-

hető sem számmal, sem kóddal, sem egyéb szimbólummal. A saját név a személy identitásának egyik – mégpedig alapvető – meghatározója, amely azonosítását, egyúttal másoktól való megkülönböztetését is szolgálja, ezért a személy individualitásának egyedi, helyettesíthetetlen voltának egyik kifejezője. [...] Ugyanilyen megítélést és védelmet kaphat a saját név viseléséhez való jog is, amely a saját névhez való jognak kifelé, mások felé való megjelenítése. Tartalmát tekintve azt fejezi ki, hogy a meglévő - állam által regisztrált - neve senkitől sem vehető el, s az állam az érintett beleegyezése nélkül a nevet nem is változtathatja meg. Vagyis a saját név viselésének a joga is korlátozhatatlan alapvető jog.» (ABH 2001, 527, 542.)” (Abh1., Indokolás [24])

- [36] Az Abh. a névnek azon funkciója mellett, hogy az az egyén individualitásának kifejezője, hangsúlyozta annak társadalmi-történeti-kulturális kötöttségét. Eszerint a név formai és tartalmi értelemben is tradíció-kötött. Formai értelemben annyiban, amennyiben a név családi és utónév összetételből áll, nem csak az egyikből vagy a másiktól. Tartalmi értelemben azért, mert a családi név a felmenők által viselt családi név lehet, ezáltal a családi név egy adott családhoz tartozást hivatott kifejezni. Az utónevek körét pedig a hagyomány és a nyelvtudomány jelöli ki. E kötöttségek éppúgy korlátját képezik a nevek anyakönyvezése állami szabályozásának, mint a névjog részjogosítványai állampolgárok általi gyakorlásának.
- [37] Ahogy a névjog „az egyén saját névhez való joga” értelmében véve abszolút szerkezetű, vagyis korlátozhatatlan, az emberi méltósághoz fűződő alapjog, ugyanez nem vonatkozik a névjog egyes részjogosítványaira. Ezek közül az Abh. a névviselés, névváltoztatás és névmódosítás jogát nevesítette (utalva arra, hogy e felsorolást nem tekinti taxatívnak). Ezen részjogosítványok esetében a korlátozásra az Abh. szerint a szükségesség-arányosság alapjogi tesztje alkalmazandó. „Nem jár tehát el alkotmányellenesen az állam akkor, ha a feltételek és korlátok meghatározása során ez utóbbi körben (azaz a névválasztás és a névváltoztatás tekintetében) külön kezeli a családi és az utóneveket, s a közérdekűsége tekintetével abból indul ki, hogy a családi nevek felett a névviselője sem rendelkezik olyan szabadon, mint például az utónevekkel. A családi név választásánál és a névváltoztatásnál, névmódosításnál például nem szükségszerű és aránytalan (végső soron emberi méltóságot sértő) az olyan állami szabályozás, amely elutasítja a kérelmező (akár tetszőleges számú) névváltoztatási, névmódosítási kérelmét. Az állam e korlátozása nyilvánvalóan azt a közérdeket fejezi ki, hogy a tetszőlegesen szabad számú, teljesen a magánszemély uralma alatt álló családi név választása, változtatása és módosítása ne vezethessen el addig, hogy valaki kibújhasson kötelezettségeinek a teljesítése alól (például eltűnjön az adósnévjegyzékről), illetőleg bűnügyi nyilvántartásban szereplő személy esetében reálisan számolni kelljen eljárási-azonosítási nehézségekkel.” (ABH 2001, 527, 549-550.)
- [38] Az Abh. mindezek alapján megsemmisítette – többek között – az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Atvr.) végrehajtási rendeletének [az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 2/1982. (VIII. 14.) MT-TH rendelkezés (a továbbiakban: Atvr. Vhr.)] azon rendelkezését [48. § (3) bekezdését], amely a megkülönböztető betűjel anyakönyvezésénél előírta, hogy azt a családi nevet megelőzően nagybetűvel kell bejegyezni és ponttal elkülöníteni a családi névtől. Az Abh. szerint – a magasabb szintű jogszabállyal való ellentétben túlmenően – azért alkotmányellenes ez a rendelkezés, mert sérti az alapjogi védelmet élvező családi nevet. A megsemmisített jogszabályi rendelkezés „következménye adott esetben a névviselési jog alkotmányellenes korlátozása lett, mivel továbbhatásában azoknak a neveknek a megváltoztatásával is együtt járt, amelyeknél a megkülönböztetés a felmenőket illetően korábban, iratokkal igazolhatóan a családi név után került anyakönyvezésre. A betűjelzés sorrendi megállapításával a vizsgált esetben a kérelmező számára teljesen idegen, nem is a családját és őt magát azonosító név jött létre. A más sorrend új nevet keletkeztetett, amely már nem képes arra sem, hogy a felmenőkkel való kapcsolatot érzékeltesse. A vizsgált esetben az Atvr. és az Atvr. Vhr. közötti ütközés eredményeként az indítványozótól gyakorlatilag a saját nevét – annak beleegyezése nélkül – elvették, és az állam őt arra kényszerítette, hogy az ő általa meghatározott nevet viselje. Márpedig a saját névhez és annak viseléséhez minden embernek joga van: az, mint az önazonosságához való jog alapvető jog, a születéssel keletkező elidegeníthetetlen emberi jog, amely az állam által elvonhatatlan és – lényeges tartalmát tekintve – korlátozhatatlan. A jelen esetben viszont az állam a regisztrálandó tény lényeges tartalmát maga határozta meg.” (ABH 2001, 527, 553.)
- [39] Az Abh.-t követően a 1231/E/2007. AB határozat (ABH 2009, 2249.) a kettős állampolgárok névváltoztatási jogával foglalkozott. Az indítványozó mulasztásban megnyilvánuló alkotmányvétség megállapítását kérte amiatt, hogy a kettős állampolgárokra nézve a jogalkotó a névváltoztatást nem szabályozta. Az indítványozó kanadai-magyar kettős állampolgárként a kanadai állampolgárság megszerzése után a kanadai jog alapján felvette a „von” előnevet. Ezt a névváltoztatást a magyar szabályozás alapján – az akkor hatályos Atvr. 27. § (2) bekez-

dése alapján – kötőjellel anyakönyvezték, mint kéttagú családi nevet. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy nem áll fenn mulasztásban megnyilvánuló alkotmány sértés az indítványozó által hivatkozott okból, ugyanis a magyar hatóságnak névváltoztatás esetén a magyar jogszabályok – vagyis az Atvr. – alapján kell eljárniuk, ha az érintett személyes joga a magyar. Kéttős állampolgár esetében, ha az egyik állampolgárság a magyar, a magyar szabályok irányadók a névváltoztatás esetén. Ha tehát az érintett névváltoztatás útján felvett családi neve kéttős, azt kötőjellel kell anyakönyvezeni. Utalt ez a határozat végül arra, hogy névváltoztatás esetén lehetőség van méltányossági jogkör gyakorlására, ám ez a „von” előtagra nem alkalmazható, emellett a magyar jog a nemesi címek viselését is kizárja. Így annak anyakönyvezésére csak kötőjellel van lehetőség.

- [40] „A 988/B/2009. AB határozat (ABH 2011, 2037) a nemesi címek viselésének (anyakönyvezésének) kérdésével foglalkozott és – figyelemmel az Abh.-ban foglaltakra – megállapította: a saját név viseléséhez való jogba nem tartozik bele a nemesi előnév és cím viselésének joga. A saját név viselésének joga a családi és utónévből álló saját nevet védi, amelynek nem része a nemesi előnév és cím, így az (abszolút szerkezetű) alapjogi védelem sem terjed ki rá. E védelem azért sem terjed ki a nemesi előnévre és címre, mert ahhoz olyan többletjogok kapcsolódtak, amelyek az egyenlő emberi méltóságot sértenék. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság nem tartotta alkotmány sértőnek a nemesi előnevek és címek anyakönyvezésének törvényhozó általi kizárását.” (Abh1., Indokolás [29]).
- [41] Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben – a fentiek alapján – megállapította, hogy a kéttagú születési családi nevek kötőjellel való anyakönyvvezetésének szabálya ellentétes volt az Alaptörvény II. cikkével. A jogalkotó – az Abh.-ban vizsgált rendelkezéshez hasonlóan – maga hozta létre az egyén számára a családjától eltérő, attól idegen családi nevet azzal, hogy a kéttagú családi nevek kötőjellel történő anyakönyvvezetését írta elő abban az esetben is, ha azt az adott családban a felmenők kötőjel nélkül használták.
- [42] Az Alkotmánybíróság a legutóbb a 6/2018. (VI. 27.) AB határozatban a névváltoztatási eljárással összefüggésben vizsgálta az Alaptörvény II. cikkének sérelmét. Megállapította, hogy „a névváltoztatásra vonatkozó szabályozásra továbbra is alapjogi kérdésként tekint. Ennek speciális esete a nemváltoztatással összefüggő névváltoztatás, amelynek alapja az »EMBER« önazonossága és az egyenlő emberi méltóság sérthetlensége. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a nem megváltoztatásával összefüggő speciális névváltoztatás, minthogy az a személy identitásának alapvető meghatározója, saját névhez való jogként a névjog korlátozhatatlan tartományába tartozik. A nemváltoztatásnak ugyanis járulékos velejárója a névváltoztatás, hiszen mindenki jogosult arra, hogy neve a neméhez igazodjon, sőt egyúttal kötelezettsége is, hogy a tényleges nemének megfelelő nevet jegyeztessen be a nyilvántartásokba.” (Indokolás [47])
- [43] 3. Az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata szerint az emberi méltósághoz való jog a többi joghoz hasonlóan az embert életében illeti meg. Mégsem szűnik meg teljesen a halállal a méltóság, mivel az részben továbbra is érvényesül a kegyeleti jog alkotmányos védelmében.
- [44] Az Alkotmánybíróság Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) hatálybalépését követően, az Alaptörvény Záró és egyes rendelkezések 5. pontjára tekintettel úgy foglalt állást, hogy „az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indoklásába történő beillesztése” {13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]}. Ennek fényében az Alkotmánybíróság áttekintette a kérdéskört érintő korábbi gyakorlatát, és a konkrét ügy kapcsán összevetette az alapul szolgáló alaptörvényi, illetve alkotmányi rendelkezéseket, ami alapján megállapította, hogy nincs akadálya a korábbiakban kialakult és idevágó gyakorlat megfelelő alkalmazásának.
- [45] Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen; minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően az emberi méltósághoz való joghoz kapcsolódó alkotmánybírói határozatokat megerősítette, és megállapította, hogy „[a]z Alaptörvény az Alkotmánynál is erősebben hangsúlyozza az emberi méltóság megalapozó szerepét értékrendjében: az emberi méltóságot kifejezetten sérthetlenné nyilvánítja” {11/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [29]}.
- [46] Az emberi méltósághoz való jognak számos részeleme, részjogosultsága van, amelyek belső magja korlátozhatatlan {vö. 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [24]; 28/2014. (IX. 29.) AB határozat, Indokolás [36]; 3001/2018. (I. 10.) AB határozat, Indokolás [27], [41]}. Ilyen, az emberi méltósághoz való jogból levezethető alapvető jog

a névjog, amelynek a korlátozhatatlan tartományába tartozik a saját névhez való jog {6/2018. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [47]}.

- [47] Az 997/B/2005. AB határozat kimondta: „A kegyeleti jog a meghalt ember méltóságának visszamenőleges megsértését tiltja. A kegyeleti jog nem tartozik az általános személyiségi jog hatálya alá, ez utóbbi ugyanis az élő személyek védelmét hivatott ellátni. Ezzel szemben a kegyeleti jog az emberi méltósághoz való jog részeként érvényesül, az emberi méltósághoz való jog részleges továbbélését jelenti a halál bekövetkezése után. A kegyeleti jog részben az emberi méltóság egykori meglétéhez kapcsolódó védelmi igényt foglal magában, amely az elhunyt személyt az emberi nemhez való tartozás alapján illeti meg. A kegyeleti jog – mint az emberi méltósághoz való jognak a halál után is fennmaradó eleme – az elhunyt személy élete során megszerzett erkölcsi, személyes és társadalmi megítélésének védelmét biztosítja.” (ABH 2008, 3136, 3142)
- [48] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a kegyeleti jog és az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz való jog közötti összefüggés változatlanul fennáll. Az embert, akit személy voltánál fogva megillet a méltóság, a halála után sem lehet tárgyként kezelni. Ezt támasztja alá a II. cikknek az a szabályozási sajátossága, amely az emberi méltósághoz való jog mellett az emberi méltóság sérthetlenségét külön is kiemeli mint ellentmondást nem tűrő tilalmat, valamint a Nemzeti Hitvallás is, amely deklarálja, hogy az emberi lét alapja a méltóság. Ennek megfelelően az elhalt személyek születési neve elektronikus anyakönyvbe való bejegyzésének alkotmányos alapját is végső soron az emberi méltósághoz való jog képezi. A jogai védelmére már nem képes elhunyt személyt az Alaptörvény II. cikkében garantált emberi méltósághoz való jog alapján halála után is megilleti az élete során megszerzett személyes és társadalmi megítélésének, így különösen az individualitásának, egyedi helyettesíthetetlen voltának kifejezésére és másoktól való megkülönböztetésére szolgáló saját nevének tisztelete. Tekintettel azonban arra, hogy az elhunyt személy az őt életében megillető jogok gyakorlására már nem képes, közvetlenül a leszármazóját mint e jogosultságban jogutódát illeti meg a saját név iránti tisztelet érvényesítésének joga.
- [49] 4. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban áttekintette a születési névre vonatkozó magyar szabályozás alakulását.
- [50] Az állami anyakönyvezést Magyarországon először az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII. törvénycikk rendelte el, amely szerint kronológiai sorrendben három külön (születési, házassági és halotti) anyakönyvben történt az anyakönyvezés. A születési nevet illetően az anyakönyvvezető a gyermek utónevét, valamint a szülőknek (törvénytelen gyermek esetén: anyjának) családi és utónevét kellett bejegyeznie, vagyis a születési anyakönyvben eredetileg nem szerepelt a gyermek családi neve. Már az 1894. évi XXXIII. törvénycikk kimondta, hogy senki nem viselhet más családi és utónevet, mint amelyek a születési anyakönyvbe be vannak jegyezve. Ez a rendelkezés nem korlátozta az írói és művészi „álnevek” használatát (44. §).
- [51] A jegyzőkönyvi mintájú anyakönyvezés helyett a rovatok szerinti anyakönyvezés 1907. január 1-jétől vette kezdetét. Az állami anyakönyvekről szóló 1894:XXXIII. tc. módosításáról szóló 1904:XXXVI. törvénycikk kimondta, hogy külön rovatba kell bejegyezni a gyermek utónevét és külön rovatba a szülőknek (törvénytelen gyermek esetén: anyjának) családi és utónevét, valamint állását (foglalkozását), lakhelyét, vallását, életkorát.
- [52] Az anyakönyvi nyilvántartás átfogó átalakítására 1952-ben került sor. Ekkor négy új norma született az anyakönyvi nyilvántartást érintően: a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény, az annak hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1952. évi 23. tvr., az anyakönyvekről szóló 1952. évi 19. tvr., végül az anyakönyvek vezetéséről és a házasságkötési eljárásról szóló 9/1952. BM utasítás (a továbbiakban: Utasítás). Az anyakönyvvezetés és az anyakönyvi eljárás részletes szabályait az Utasítás tartalmazta. Eszerint 1953. január 1-jétől külön rovatba be kell bejegyezni a gyermek családi nevét és az utónevét (lásd: Utasítás 65. §). Az Utasítás 39. § (6) bekezdése úgy rendelkezett, hogy a kéttagú családi nevet kötőjellel összekapcsolva kell bejegyezni, a (7) bekezdése pedig kimondta, hogy az egy családhoz tartozók vagy azonos családnevűek megkülönböztetésére használt, valamint a helyi viszonyok miatt indokolt nem sértő megjelöléseket a név után zárójel között kell bejegyezni az abban meghatározott példa szerint.
- [53] Az Atvr. kimondta, hogy a családi név fő szabály szerint egytagú, többtagú családi név akkor viselhető, ha annak a szülőnek az anyakönyvi bejegyzése, akinek az érintett személy a nevet viseli, ilyen nevet tartalmaz [27. § (2) bekezdés]. Az Atvr. 27. § (2) bekezdése – az Atvr. módosításáról szóló 2002. évi XLV. törvénnyel történt módosítását követően – úgy rendelkezett, hogy a név anyakönyvvezetésére a magyar helyesírás szabályai irányadók.
- [54] Az Atvr. 30. § (3) bekezdésének – az Abh. által megsemmisített rendelkezése – a többtagú családi nevek kötőjellel összekapcsolt anyakönyvvezetését írta elő. Az Atvr. 30. § (3) bekezdése pedig kimondta, hogy – az egy

családhoz tartozók vagy azonos családnevűek megkülönböztetésére szolgáló betűjelzést kivéve – az anyakönyvbe korábban bejegyzett betű- és egyéb jelzéseket az anyakönyvi kivonat kiállításakor figyelmen kívül kell hagyni.

- [55] Az alkotmányjogi panasz eljárás alapjául szolgáló ügyben alkalmazott – 2010. január 8-án kihirdetett és 2014. július 1-jén hatályba lépett – At. korszerű, új törvényi szabályozással kívánta felváltani az Atvr.-t. Az At. kiemelt célja az elektronikus anyakönyv megteremtése volt, azzal a céllal, hogy a komplex elektronikus anyakönyvi nyilvántartás lehetővé tegye a korábban széttagoltan kezelt anyakönyvi nyilvántartás egységesítését. Az elektronikus anyakönyv létrehozásával egyidejűleg nem történt meg az anyakönyvek adatállományának felvitele, az elektronikus nyilvántartás fokozatosan töltődött fel.
- [56] Az At. értelmében hatósági eljárásban, igazolásban, igazolványban, nyilvántartásban a magyar állampolgár az anyakönyv szerint őt megillető születési vagy házassági nevet viseli. Az anyakönyvbe azt a születési és házassági nevet kell bejegyezni, amely az érintett személyt a bejegyzés alapjául szolgáló esemény időpontjában megillette [At. 43. § (1) és (2) bekezdés]. Az At. 44. § (1) bekezdése szabályozza a születési név fogalmát, miszerint a születési név az a név, amely az érintettet az anyakönyvi bejegyzés alapján megilleti. A magyar állampolgár születési neve családi és utónévből áll [(1) bekezdés]. A születési családi név egy- vagy kéttagú. Az At. lehetőséget biztosít arra, hogy az a személy, akinek kéttagú családi nevét 1953. január 1-jét megelőzően kötőjellel nélkül anyakönyvezték, kérelmezze, hogy a családi nevét a továbbiakban kötőjellel összekapcsolva viselje. Az a személy, akinek két- vagy többtagú családi nevét kötőjellel összekapcsolva anyakönyvezték, kérheti a családi név tagjait összekötő kötőjellel törlését. A nyilatkozatnak megfelelően az anyakönyvi adatváltozásokat át kell vezetni [At. 44. § (2) bekezdés].
- [57] A magyar állampolgár anyakönyvi kivonatán két utónevet lehet feltüntetni. Annak a magyar állampolgárnak, akinek a születési anyakönyvi bejegyzése kettőnél több utónevet tartalmaz, a születési anyakönyvi kivonat kiállítása iránti kérelemben írásban nyilatkoznia kell, hogy melyik két utónevét kívánja viselni. A nyilatkozattal az anyakönyvi bejegyzésben szereplő utónevek sorrendje nem módosítható. A nyilatkozat alapján a születési anyakönyvben a viselni nem kívánt utónév vonatkozásában az adatváltozást át kell vezetni. Ha az érintett személy a nyilatkozatot nem teszi meg, az anyakönyvi kivonaton az anyakönyvben szereplő utónevei közül az első kettőt kell feltüntetni [At. 45. § (1) bekezdés].
- [58] Az At. külön rendelkezik arról az esetről, ha az elhalt személy születési anyakönyvi bejegyzése kettőnél több utónevet tartalmaz. Ebben az esetben az elhalt személy 1953. január 1-je után kötött házassága anyakönyvi bejegyzését, ennek hiányában a személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványban szereplő utóneveket kell a viselt utónevek tekintetében alapul venni. Amennyiben az elhalt személy személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványa kizárólag egy utónevet tartalmaz, a haláleset anyakönyvezésekor az elhalt személy születési anyakönyvi bejegyzésben szereplő első két utónevet kell anyakönyvezni [At. 45. § (3) bekezdés]. A születési – és 1953. január 1. előtti házassági bejegyzés esetében a házassági – az anyakönyvben az elhalt utónevének bejegyzését a halálesetet nyilvántartó anyakönyvvezető értesítése alapján kell elvégezni [At. 45. § (4) bekezdés].
- [59] Az At. részletesen szabályozza a papíralapú és az elektronikus anyakönyv egymáshoz való viszonyát az alapbejegyzés megtörténtének időpontjától függően. A törvény hatálybalépését követően bekövetkezett vagy a hatálybalépéskor az anyakönyvbe még be nem jegyzett anyakönyvi eseményekre vonatkozó bejegyzéseket az elektronikus anyakönyvbe kell teljesíteni [At. 57. § (1) bekezdés]. Ezzel szemben a törvény hatálybalépését megelőzően teljesített bejegyzéshez a törvény hatálybalépését követően az első bejegyzés teljesítésekor a papíralapú anyakönyvnek az adott bejegyzésre vonatkozó adatait be kell jegyezni az elektronikus anyakönyvbe, ezt követően pedig az anyakönyvvezető a papíralapú anyakönyvi bejegyzést e tény feltüntetésével lezárja [At. 57. § (2)–(3) bekezdés]. Az At. javaslat indokolása szerint az elektronikus anyakönyv közhitelességének biztosítása érdekében szükséges a születési anyakönyvi bejegyzés rögzítése minden olyan esetben, amikor az érintett személlyel kapcsolatban első alkalommal rögzítenek adatokat korábbi – nem születési – bejegyzéshez az elektronikus anyakönyvben. Az At. 57/A. § (1) bekezdése arról is rendelkezik, ha a születés anyakönyvezésekor a szülők születési és házassági anyakönyvi bejegyzésének adatai nem szerepelnek az elektronikus anyakönyvben. Ebben az esetben a születést bejegyző anyakönyvvezető megkeresi a szülők születését és házasságkötését nyilvántartó anyakönyvvezetőt a születési és házassági bejegyzés adatainak az elektronikus anyakönyvbe történő bejegyzése érdekében. Az At. 60. § (1) bekezdése szerint az elektronikus anyakönyvbe az e törvény hatálybalépése előtt megnyitott papír alapú anyakönyv adatai közül azokat az adatokat lehet bejegyezni, amelyek e törvény szerint az elektronikus anyakönyv adattartalmát képezik. Az elektronikus anya-

könyv a személyazonosság, az anyakönyvi események bekövetkezésének, az azok alapján létrejövő családi kapcsolatoknak, valamint a házasság és a bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnésének igazolása céljából személyi alapnyilvántartásként határidő nélkül nyilvántartja az érintett személyazonosító adatait és az anyakönyvi eseményekhez kapcsolódó, így a születéssel kapcsolatban például a szülők adatait (69/A. §).

- [60] Az anyakönyvvezetési feladatok ellátásának részletes szabályairól szóló 32/2014. (V. 19.) KIM rendelet (a továbbiakban: KIMr.) 19. §-a rendelkezik arról, hogy az anyakönyvvezetés – az At.-ban meghatározott kivételekkel – a magyar helyesírás szabályai szerint történik és az adatokat az anyakönyvi esemény időpontjának megfelelően kell bejegyezni az anyakönyvbe. A (3) bekezdés előírja az anyakönyvi bejegyzés teljesítésére jogosult szerv számára az ugyanarra a személyre vonatkozó adatoknak a korábbi bejegyzés adataival való összehasonlítását, és az összehasonlítás eredménye alapján a téves vagy jogsértő bejegyzésből fakadó eltérések – hivatalból vagy az összehasonlítást elvégző más szerv megkeresésére – a téves vagy jogsértő bejegyzés adatmódosítással vagy adattörléssel való megszüntetését.
- [61] 5. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban áttekintette a ragadványnevekre vonatkozó szabályozás alakulását az At. hatálybalépését követően.
- [62] Az At. eredeti szövege nem rendelkezett a ragadványnevekről. Az At. 55. § (1) bekezdése – az Atvr.-hez hasonlóan – arról rendelkezett, hogy az anyakönyvbe korábban bejegyzett betűjel és egyéb jelzés – az egy családhoz tartozók vagy azonos családnevűek megkülönböztetésére szolgáló betűjel és doktori cím kivételével – nem viselhető, és azt az anyakönyvi kivonat kiállításánál, valamint az anyakönyvi kivonat adattartalmát képező adatokra vonatkozó adattovábbítás során figyelmen kívül kell hagyni.
- [63] Az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény és a közfoglalkoztatással összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi CXI. törvény iktatta be 2015. augusztus 1-től az At. 55. § (1) bekezdésébe „a családi név részét nem képező ragadványnév és egyéb jelzés” fogalmát, amelynek a viselését megtiltotta.
- [64] Az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény módosításáról szóló 2016. évi CIX. törvény 2016. november 12-től engedményt fogalmazott meg, amennyiben lehetővé tette – a folyamatban lévő ügyekben és a megismételt eljárásokban is – a korábban bejegyzett ragadványnév viselését többtagú családi névként, ha az érintett az erre irányuló szándékot az érintett anyakönyvvezetőnél írásban bejelenti. A módosítás kiegészítette a családi név korrekciójának fogalmát is annak érdekében, hogy az anyakönyvbe korábban bejegyzett ragadványnév viselhetővé váljon.
- [65] A családi név korrekciója iránti kérelmet bármely anyakönyvvezetőnél vagy bármely hivatásos konzuli tisztviselőnél személyesen lehet előterjeszteni. Az eljárás lefolytatásához a kérelmezőnek igazolnia kell, hogy a saját vagy felmenőjének születési anyakönyvi bejegyzése a ragadványneves névalakot tartalmazta. Ha a kérelmező nem rendelkezik a szükséges anyakönyvi okirattal, annak beszerzéséről – az ahhoz szükséges adatok közlése esetén – az anyakönyvvezető gondoskodik [At. 55/A. § (1), (3) bekezdések]. A családi név korrekciója – a kiskorúak kivételével – nem terjed ki a lemenőkre, a családi névvel érintett házastársára viszont igen.
- [66] A családi név korrekcióra irányuló eljárás részletes szabályait a KIMr. tartalmazza. A családi név korrekciójára irányuló kérelem két kulcseleme ennek értelmében a kérelmező születési családi neve és utóneve, valamint az a családi név, amelyet a kérelmező új névként kíván viselni [At. 34/A. (4) bekezdés a) pont aa) alpont és (5) bekezdés].
- [67] Az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény és a konzuli védelemről szóló 2001. évi XLVI. törvény módosításáról szóló 2017. évi XCII. törvény 2017. július 1-jétől ismét módosította a ragadványnevekre vonatkozó szabályozást azzal az indokkal, hogy meg kívánja szüntetni az anyakönyvbe korábban bejegyzett betűjellel és a családi név részét nem képező ragadványnévvel rendelkező személyeket – a korábbi gyakorlat alapján – ért joghátrányt. Ennek érdekében a szabályozás egyértelművé teszi, hogy amennyiben megállapításra kerül, hogy az érintett az elektronikus anyakönyvbe történő bejegyzést megelőzően betűjelet vagy ragadványnevet viselt, akkor nyilatkozattételre kell felszólítani annak érdekében, hogy nyilatkozatával – a felhívás kézhezvételétől számított tizenöt napon belül – fejezze ki, erősítse meg a betűjel vagy ragadványnév viselésére vonatkozó szándékát. Ezen kívül a családi név korrekciója iránti eljárás a határidő lejártát követően bármikor kezdeményezhető. Ennek értelmében az At. 55. § (5) bekezdésének hatályos szövege szerint „[a]z anyakönyvbe korábban bejegyzett ragadványnév akkor viselhető többtagú családi névként, ha az erre irányuló szándékot az érintett az anyakönyvvezető felhívására vagy a családi név korrekciója iránti kérelemben írásban bejelenti. Ebben az esetben is – a kérelmező erre irányuló nyilatkozata alapján választott – legfeljebb két tagú családi név viselhető.”

- [68] A módosítást követően az At. 55/A. § (3) bekezdése kimondja, hogy „[a]z eljárás lefolytatása során tisztázni kell, hogy az érintett saját vagy felmenőjének születési anyakönyvi bejegyzése tartalmazta-e a betűjeles, valamint ragadványneves névalakot.”
- [69] 6. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban azt vizsgálta, hogy a kifogásolt bírói döntés sérti-e az Alaptörvény II. cikkében foglalt emberi méltósághoz való jogot.
- [70] A támadott ítélet szerint a perben eldöntendő kérdés az volt, hogy a hatóság jogszerűen utasította-e el – a Ket. 30. § f) pontja alapján – a kérelmező kérelmét, mint olyan kérelmet, amely nyilvánvalóan nem az előterjesztésre jogosulttól származik. Az előterjesztésre jogosultságot a bíróság az At. 55. § (5) bekezdése és 55/A. §-a alapján ítélte meg.
- [71] A kifogásolt bírói döntés tényként rögzíti, hogy az elhunyt anyakönyvi bejegyzésének névre vonatkozó részében „történt korábban változás”, ugyanakkor megállapítja, hogy az elhunytat a névviselési jog az életében viselt néven illeti meg, így jogsérelem nem érte sem az elhunytat, sem az indítványozót. A bírói döntés szerint az indítványozóra nem jelent kötelezettséget visszamenőlegesen az a körülmény, hogy az elhunyt nevében a módosítás a közhiteles anyakönyvi nyilvántartásban ekként szerepel. A bírói döntés szerint a hatóság helytállóan mutatott rá arra, hogy a családi név korrekciós eljárás iránti kérelem előterjesztése a kérelmező részéről az elhunyt édesapa nevére nem lehetséges. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmet az érintettnek személyesen kell előterjeszteni, az elhunyt édesapa vonatkozásában az indítványozó képviselési jogot nem gyakorolhat. A bíróság a fentiekre tekintettel jogszerűnek ítélte a közigazgatási határozatot és megállapította, hogy az Alkotmánybíróság joggyakorlatára való indítványozói előadás irreleváns az ügyben.
- [72] Ezzel szemben az Alkotmánybíróság a bemutatott alkotmányos mércéből kiindulva megállapította, hogy az ügyben eljáró bíróságok a releváns alkotmányjogi szempontokat nem ismerték fel. Az alkotmányjogi panaszszal támadott ítélet tévesen állapította meg, hogy az indítványozó névjoggal kapcsolatos előadása irreleváns és alaptalanul hagyta figyelmen kívül az indítványozó Alkotmánybíróság határozataira épülő okfejtését a bírósági eljárásban.
- [73] Az Alaptörvény 28. cikke alapján a bíróságnak alkotmányos kötelezettsége, hogy a jelen ügyet a névjogra irányadó alkotmányos szempontok és az azokat kibontó alkotmánybírósági határozatok figyelembevételével bírálja el, és a közigazgatási határozatokat az At. olyan értelmezése alapján vizsgálja felül, amely nem sérti a névjog alkotmányos tartalmát. Nem arról van szó, hogy a bíróságnak közvetlenül az Alaptörvény II. cikkére kellene alapítania a döntését, hanem arról, hogy az általa alkalmazandó jogszabályi rendelkezések értelmezése és a konkrét tényállásra való alkalmazása során figyelemmel kell lennie a releváns alkotmányossági szempontokra. A közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatakor érvényesíteni kell az elhunyt személy saját névhez való jogát, amely a halállal nem enyészik el.
- [74] Az Alkotmánybíróság ismételten hangsúlyozza, hogy a saját név a személy identitásának alapvető meghatározója, amely az önazonossághoz való jog alapvető eleme, így olyan alapvető jog, amely a születéssel keletkezik és az állam által elvonhatatlan.
- [75] Azt a kérdést, hogy mi minősül születési névnek a nyelvtudomány és a társadalmi-történeti hagyományok alapján az állam jogosult meghatározni. Ennek megfelelően határozza meg az At. 44. § (1) bekezdése a születési név fogalmát, miszerint a születési név az a név, amely az érintettet az anyakönyvi bejegyzés alapján megilleti; a magyar állampolgár születési neve családi és utónévből áll. Hasonlóképpen meghatározza az At. 44. § (2) bekezdése a családi név fogalmát, amely ennek értelmében egy- vagy kéttagú. Az At. 55. §-a nem tartalmazza a „ragadványnév” fogalmát, annak beazonosításához azonban a „családi név részét nem képező ragadványnév” [(1) bekezdés], illetve a „korábban bejegyzett ragadványnév” [(5) bekezdés] megfogalmazással támpontot ad a jogalkalmazók számára.
- [76] Ennek megfelelően a hatóságot megilleti a névvel kapcsolatban a regisztrálás joga, ennek során azonban a halála után nem foszthatja meg az egyént a saját, állam által regisztrált nevétől, amennyiben azt egy életen át viselte. Az elhunyt életében viselt családi neve egyik tagjának törlésével olyan új név jön létre, amely nem magát az elhunytat azonosítja. Annak nincs jelentősége, hogy az elhunyt értelemszerűen az új nevet már nem tudja viselni.
- [77] Az emberi méltósághoz való jognak a fentiek szerinti, halál után is fennmaradó eleme alanyi jogi tartalommal tölti meg az ugyanazt a családnevet viselő túlélő hozzátartozók névviseléshez való jogát is.
- [78] Ezen túlmenően azonban annak vizsgálata, hogy az indítványozó az édesapja nevére vonatkozó kérelem előterjesztése tekintetében a konkrét esetben jogosultnak tekinthető-e, van-e lehetőség családi név korrekciós

eljárásra, illetve az elhunyt elektronikus anyakönyvi bejegyzésének születési névre vonatkozó részében történt változás jogszerű volt-e a bíróság hatáskörébe tartozó olyan jogértelmezési kérdés, amelyet az elhunyt személy névjogára figyelemmel kell eldönteni; a saját névhez való joggal az az értelmezés áll összhangban, amely az elhunyt személy államilag regisztrált, és életében ennek megfelelően viselt családi nevének elektronikus anyakönyvbe való rögzítéséhez vezet.

[79] Mindezek alapján – összegzésként – az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az alkotmányjogi panasszal támasztott bírói döntésben foglalt jogértelmezés nem áll összhangban az Alaptörvény II. cikkében garantált emberi méltósághoz való jogból fakadó követelményekkel, mivel ezen alapjog védelmi körét alaptörvény-ellenes módon nem terjesztette ki az elhunyt személy saját névhez való jogára, amely jog a leszármazó által gyakorolhatóan fennmarad a halál után is.

[80] 7. Minderre tekintettel az Alkotmánybíróság a Salgótarjáni Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 1.Kpk.50.072/2017/8. sorszámú végzését az Abtv. 43. § (1) bekezdésének megfelelően megsemmisítette.

Budapest, 2019. október 29.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető, előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[81] Támogatom a határozat rendelkező részi megsemmisítését, de nem tudom elfogadni ennek a határozat által tartalmazott indokolását, mert ez az emberi méltósághoz való jog túlfeszítését jelenti. Ez alapján hozták létre a korábbi alkotmánybírák a jog nagy részének alkotmányjogiasítását – és ezzel a törvényhozó kompetenciájának nagymértékű szűkítését –, és a jelen esetben az alkotmányos névjogot, illetve az alkotmányos házassági jogot. Ezt a kiterjesztést a polgári jogi névjog alkotmányjogiasítása vonatkozásában már a 988/B/2009. AB határozathoz és az Abh1.-hez fűzött párhuzamos indokolásban is elutasítottam, és most sem kívánom ezt elfogadni. Ezzel szemben az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése által tartalmazott alapvető jogot a magán- és családi élet tiszteletben tartásához elegendőnek találom ahhoz, hogy a családi név viselésének alaptörvény-ellenes korlátozását megállapítsuk. Az Alkotmánybíróság belső vitáiban és eszmecsereiben az utóbbi években örömteli módon egyre inkább megszilárdult az az álláspont, hogy ha az Alaptörvény tartalmaz egy konkrétabb rendelkezést egy ügyre, akkor elsősorban abból kell levezetni az érvelésünket, és kerülni kell az általános formulákra hivatkozást ezekben az esetekben. Így helyeslem azt, hogy csak akkor hivatkozzunk a jogállam formulájára, ha nincs az ügyre konkrétabb alaptörvényi rendelkezés. Ugyanezen okból ellenzem a konkrétabb tartalommal megfogalmazható alaptörvényi formulák túlfeszítését, például a megaláztatás tilalmát jelentő emberi méltóság sérthetlenségét az itt felhasznált módon túlfeszíteni. Az általános formulákból való kiindulás előnyben részesítése ugyanis elkerülhetetlenül magával hozza, hogy az Alaptörvény konkrétabb rendelkezései lassanként háttérbe szorulnak és elveszítik jelentőségüket. Ez pedig egy fok után az Alaptörvény alkotmánybírák általi újraírását hozza létre, és ez az alkotmányozó hatalom helyére lépést jelenti. Ezért lehet üdvözölni az Alkotmánybíróságon belül az ezzel szembeforduló álláspontot, és ehhez ragaszkodva kell az ügyre konkrétan illő alaptörvényi rendelkezést, a családi- és magánélet védelmét rögzítő VI. cikket az indokolás alapjává tenni. Párhuzamos indokolásomban ezzel kívántam kiegészíteni az általam máskülönben támogatott határozatot.

Budapest, 2019. október 29.

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[82] A határozat rendelkező részével egyetértek. Az indokolás vonatkozásában alapvető kérdésként merül fel, hogy a halál miként érinti az ember jogalanyiságát. A határozat eredményében – és részben kimondva is – szakít azzal, hogy az elhunyt személy jogalanyisága (teljes mértékben) megszűnik, saját jogán már semmilyen jog, így a névjog sem illelheti meg, ezért azt nevében a leszármazó sem gyakorolhatja. Adott ügyben a határozattal azonos eredményre juthatott volna az Alkotmánybíróság annak észlelésével, hogy a hozzátartozó saját alapjoga (is) sérült, mégpedig emberi méltóságából levezethető önazonosságának sérelme folytán. Ugyanis azzal, hogy az indítványozó édesapja, azaz egyik felmenője nevét a hatóság megváltoztatta, a leszármazót, gyermeket az adott közösségen belül az egyik legszemélyesebb jogától, a származásától fosztották meg, amely a leszármazó (családi) identitásához való jogát sértette. Azzal, hogy a határozat a kegyeleti jogot nem a hozzátartozók, hanem az elhunyt személy jogának tekinti, kimondva, hogy a halállal nem szűnik meg teljesen a méltóság és az elhunyt személyt az emberi méltóságából fakadó egyes jogok halála után is megilletik, olyan szemléletváltást hordozó jogdogmatikai kérdéseket vet fel, melyek mélyebb megfontolást igényeltek volna.

Budapest, 2019. október 29.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/701/2018.

